

Передплата

на «РУСЛАНА» вносити:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною
визалкою 7 доларів, або 12
рублів; з визалкою двічі
в тижні 5 1/2 долара, або 10
рублів; з визалкою що субо-
ти 4 1/2 долара, або 9 рублів.
Поодиноким число по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня
крім неділь і руских свят
о 5 1/2 год. пополудня.

Редакція, адміністрація і
експедиція «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(Фронт від ул. Тихої). Експе-
диція місцева в Агенції
Соколовського в пасажі Гавс-
мана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереження.

Рекламні неопечатані е
вільні від порта. — Оголо-
шення звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесення по 30 сот.
від стрічки.

Стрийська вистава а наші народні потреби.

(X) Стрийська вистава була першим обчисленням, першим оглядом наших народних господарських сил. З усіх кінців руского краю надіслано до Стрия на виставу не лише плоди хліборобської праці руского народу, добутків його власного заняття, але також витвори домашнього промислу. Отже коли др. Олесницький назвав сю виставу пробою, коли комітет назвав її хліборобською, то найстрогий судия признасть, що ся проба випала цюнад усяке сподіванє незвичайно корисно і світло, признасть, що на виставі находимо добутки праці не тільки хлібороба в найширшій значній того слова, (рільника, годівника худоби і дробу, молочаря, пасічника, садівника, городаря), але й рукодільника, ремісника, промисловця і торговельника. І на всіх тих областях проявили ся неперечні здібности нашого народу, спосібні до високого розвитку і зросту, особливож на полі домашнього промислу здібности артистичні, так що краківські гості заявили там зовсім широко: „ми з нашим (польским) людом не спромоглиб ся устроїти такої вистави“.

Колиж руский нарід зложив при своїх скупих засобах, при дотепершнім занедбаню віковим такі докази здібностей, то є обовязком краю і держави дати йому передове просвіту і заводове образование. Рускому народови треба передовсім заводних господарско-хліборобських шкіл і курсів в усіх галузях хліборобського господарства. Крім того потреба нашому народови заводних шкіл ремісничих і промислових, де би плекано рідний промисл. Побіч того потреба нашому народови також торгових шкіл. Все то вимагає значних засобів грошових і видатків, яких можуть і обовязані достарчити край і держава.

Однак і руска суспільність повинна тут із свого боку зробити все, що їй спроможно, щоби пособити широким народним верствам розвинути єї вроджені їм здібности. Наша руска освічена верства повинна достарчити заводних учителів, працівників заводних, котрі би повели ті широкі народні верстви до заводного образования, двигнули їх до такого ступня заводної освіти, яка би допомогла нашому народови станути поруч вищих культурних і промислових народів. Стрийська вистава виявила наглядно, скільки то криє ся незвичайних талантів в нашій народі спосібних до високого артистичного розвитку, треба їх лише виглядіти і дати їм потрібне заводове образование. Коли они сьогодні яко самоуки вспіли довести до такого артизму, коли виробили і витвори тих наших самоуків находять великий попит за границею і зачудовують знавців штуки і промислу, то нема сумніву, що при відповіднім заводнім образованю принесли би они славу рускому імени.

Тимто, коли наша суспільність зрозуміла уже велику досягність народно-господарської роботи і організації, коли пізнала, що тут спочиває кріпка підвалина нашого

народного добробиту, нашої сили і незалежності, яка може нас довести до досягнення народно-політичної рівноправности, то-пора також, щоби наша суспільність звернула також більшу бачність на потребу заводного образования як хліборобського, так промислового і торгового широким верствам народних. Отже треба подбати, щоби були відповідні школи заводні, та щоби молодіж наша горнула ся громадно до тих шкіл, а не лише до гімназій і до урядових заводів. Руский нарід відчуває потребу просвіти, домагає ся науки, кидає ся до світла науки, шле свої діти з великою саможертвою до шкіл, суспільність напружує сили до засновин приватних шкіл, але все те відбуває ся в одностороннім напрямі, все звертає ся на одне-после, коли тим часом великі, просторі області лежать перелогом. Отже й та робота вимагає органічної системи.

Але до тих шкіл заводних, які мали би повставати і дати широким верствам народним потрібне заводове образование, треба спосібних учителів, а таких повинна достарчити наша суспільність, виобразувати їх в добрих заграничних школах.

Стрийська вистава насуває цілу низку всяких питань, над котрих розвязкою повинні би зріло застановити ся наші товариства просвітні, педагогічні, господарські і промислові, наші послы, і підготовити дальшу організацію в тім напрямі, щоби допомогти нашому народови розвинути ті вроджені спосібности, яких доказ так світлий зложив він на стрийській виставі.

Оден день в Стрию.

Скоро я лишень дізнав ся, що в Стрию буде українська вистава, так і забавив горячо звидіти єї. Се мов бажанє взогло ся ще більше, як я прочитав в „Руслані“ про єї величавє отворенє в неділю. Проте не гаючи часу, вибрав ся я з женою з Порохника 21. с. м. під вечер до Перемишля, щоби ще ночью відіхати залізницею до Стрия. Скоро проминули єї години досить далекої їзди і о пятій були ми вже у своїй меті. „Народний Дім“, де містять ся вистава, розуміє ся, був ще зачинений, проте сей час догідно можна було ужити на огляненє міста. Улиці і взагалі ціле місто як на Галичину представляє ся корисно, позаяк ціле місто розложено на рівнині, а улиці широкі — рівні, окрашені деревами. Розуміє ся, що не забули ми вступити до церкви, котра своєю красою у внутрі і чистотою мимоволі побужує до побожних чувств, лишень як на Стрий рішучо за мала, а від залізничі таки дуже віддалена. Скоро минув час до 9. години, о якій відчиняють ся двері „Народного Дому“ до огляданя вистави. Проте ми поспішили до ціли нашої прогульки, щоби оглянути виставку, а пополудневим поїздом вернути домів.

Вже се дуже красно вражає, що почесну службу повнять наші Соколи-селяни, котрі до гостей відносять ся надзвичайно вчливо і все готові подати із своєї сторони поясненя та інформації. Тут може перековати ся навіть ворог українського народа, що наш нарід інтелігентний і чесний, дарма, що всепольські часописи єго

звуть некультурним, та в своїм неоправданім шовінізмі поспішно при всякій нагоді додають епітети гідні варвар як „dzicz“, „chamy“, „hajdamacy“ ітд.

По вигідних сходах „Народного Дому“ зайшли ми до першої салі вистави. Сейчас заповнили наше око прекрасні предмети Експ. Митрополита Андрея, преріжні шкіри дичини, слої дерев і др. Належить з вдячностю зазначити ту готовість Експ. Митрополита служити рускому народови всюди, вести поміч у всіх змаганях культурних вашого народу, котрі лишень не противлять ся св. вірі. В сій салі займають око видця збірки каміння, соли, птиці і інші. Звідси входить ся до головної просторої салі. Направду, що не знати, що було скорше оглядати; такі предмети красні, в такім великім числі і так гарно уложені. Ті, що розміщували виставові предмети, мали справді артистичний смак. По середині салі стоять просторі столи, а на них виробили молочарського Союзу, меди, а там в куті салі всі приряди до молочарського промислу.

Відтак по боках два рівнож предовгі столи, а на них моделі народних будівель, у підніжжя виробили кошикарські, плетінки з лепеху ітп. На другім столі розміщені овочі, ярина, городовина в прегарних відмінах. Попід стіни сєї салі знова поуставляні столи, а на них виробили — штукатерії гуцульські і наслідя, відповідно до того, як на стінах прегарно розложили ся витвори промислу народного і збіжжя та зела природи.

Не думаю подрібно описувати і оціняти предмети виставові в сій салі, се річ заводних знавців, але згадаю, що по інших виставах не бачити ліпших оказів, таке ту все добірне, гарне, питоме, народне, аж серце радіє.

Відтак в сій салі бачимо ще в переду прегарні предмети тов-а „Просвіта“ і на галерії артистично розміщені річи церковні Устенського і „Достави“. Тут бачив я деякі річи великої стійности артистичної, прим. кивоти, а в передній кімнаті прапор.

По сїм переходить ся по черзі до слідуєчих кімнат, в котрих густо уставлені інші виробили гуцульські, образи малярів і пляни будівель руских архітектів, промисл поодиноких ремісників і товариств „Труду“, „Базарів сокільського і буковинського“, „Достави“, залізні предмети тов. „Титан“ у Відні, а там в кутику уставлена імітація відкритих печер кривчицьких і много інших річий, котрих годі докладно вчислити.

Незвичайно мило тронув кожного видця гуцул, що таки в одній салі виробляв майстерно свої гуцульські штукатерії, а другий робив на варстаті полотно і килими.

І так йдуть кімнати за кімнатами, що творять злучені з собою одну цілість, відтак сходами переходимо на подвірє, де розміщені виставові окази дробу, гусий, індиків, качок та курей і много кліток з кріліками. Се все вказує, що наш народ і сю галузь домашнього гадзівства уміло управляє, а перед веде духовенство тут і в управі поля та огородовини. Як прекрасно видко тут згуду сьвященяка, селянина, промисловця і купця. В подвірю розміщено ще виробили залізні рільничі, церковні і дзвони.

Відтак ще йду з друге до салі, щоби ще раз налюбувати ся видом сєї першої української вистави, з котрої Поляки зробили би в десять великих павільонів, та ту густо наставлено предметів, аж ту чую голос нашого имну „Ще не вмерла Україна“.

Йду до великої салі, а ту по сходах вири-

нає нараз пара за парою самцьвіт нашого народу, се інститутки приїхали з Перемишля з своїми настоятельками, за ними студенти гімназіяльні під проводом учителів, далі представителі перемискої громади Впр. крил. Стрийський, Зубрицький, др. Кормош, проф. Ярема, інтелігенція, селяни — а всі жваві, веселі, одушевлені. Аж сая не могла всіх помістити. Мимоволі мушу зробити докір перемискій громадї, що не розголосила цілій околиці про свій виїзд до Стрия окремих поїздом, я приміром про се дізнав ся аж в Стрию. В „Руслані“ не було оповіщення, а були би з певністю злучили ся прогульковці з Ярославщини, та скористали з сеї першої вистави. Було би приїхало не 500 а 1000 прогульковців.

Відтак виходить на підвишене член комітету виставового мабуть о. Нижанковський, та щирими словами витає перемиску громаду і підносить: най ся вистава буде початком повітових вистав і будучої всеукраїнської вистави у Львові та свідчить про могуче житє нашого народу, котрого вже не адавить ніяка ворожа сила. Закінчив народним имном а молодець з одушевленням відспівала, та розійшлась оглядати виставу.

Так побіжно представив я мою прогулку на першу українську виставу до Стрия, кстрої гарні вражіння не затруть ся скоро, та прошу, если Хв. Редакция ласкава, помістити се в „Руслані“, щоб заохотити невірних наших „Томів“ розпучливої політики поїхати до Стрия, а побачать, що невипучою працею господарско народною дійдемо до значіння між всіма народами нашої монархії.

Ніякі зловіні заходи наших ворогів нам не зашкодять, противно скріплять, злучать в могутий нарід.

о. Данило Бодревич.

Допись з Самбора.

(Фабрикованя москалів. Гизниця. Нородовці).

Як фабрикує ся московску націю в Галичині, маємо зразок на Самборі.

До недавна були в Самборі т. зв. старорусини, що свою окремішність зазначували ломаною русиною, троха з польска, дещо з руска, а як додали до сего з одно „как“, зо два слова з твердійшим звкінченням, виходила ніби тверда мова.

Мали они вправді свої „убіждения“, але не виявляли їх яскраво, все заховували покривку, щоби ухидити за порядних, уміркованих старорусинів, нікому нешкідливих.

Настали нові часи, прийшли поступові люди, котрим не до впадоби стали старі порядки, тож стали перестроювати старорусинів і старорусинки в справних москалів і московки.

З першою реформою звернулись до госпож; замість з польска уживаного „пані“ настали дами, а що і ті можуть бути ріжні, повстали „русскіи дамы“, величані, в додатку, господами.

Господам і русским дамам не слід популяризуватись „з панями“, тож витворили „русскій клуб“, — „русское касино“, загално звелічане аристократичним, не задля аристократичности членів, або поведеня, але аристократичної мови, котрій хахлацка нерівня.

Під проводом трійці самбірської: отца професора від классиків, що надаєсь красомовством до научаня реторики, доктора прав, що міг би вчити поведеня, і декотрих інших стали „русскіи дамы“ радити „о направленію“ на новий шлях, перетвореню ветхих старорусинів на справних (але таки самбірських москалів). Не до ладу ішло зі старими, хотя як ломили собі язики, а вчителі зазнавали муки в „наставленіях“, все якось заносило хахлачиною.

Прийшли вкінці до голови по розум, пізнали, що треба зачинати від молодежи, обучати її рідного язика, а за ними підуть матушки, батюшки і всякі інші.

І Самбір завдяки щедрим пособіям відразу узрів дві інституції, два воспиталища, для „девушек і мальчиков“ гимназистов.

Аристократичні діми оснували воспиталище для девушек, сировадильні закордонну істинну московку, що в хатах і на проходах вилом-

лює язики девушкам, виучує і русскіи дами общерусского язика і ось відразу маємо грядучі воспиталищні нового, грядучого покоління материй-московок.

Як до Мекки, так до Самбора віжджайтесь, а любоватись мете по улицях міста язиком молодих девушек в числі наостолів, що мають розійтись по бідних лемківських і бойківських селах і стати вчительками і провідницями народу.

Видко, добре живе ся нашим пан-отчикам, коли на витребеньки, за котрі солоно кажуть платити, не жалують коштів. Наколи їм до спасеня нічого більше не треба, найби учились якого хотять язика, але до сего не веде їх бажане пізнаня творів геніїв московского народу, а лише безглузде доптанє съвятоціз свого народу, з котрого живуть, для котрого служити повинні, погорда рідної мови, та бажанє асиміляції під зглядом національним і релігійним з московским народом.

Не так аристократично закрова є бурса для „мальчиков“ гимназистов. Нема тут „солоно“ платних виховавців, але що треба виховати яничарів свого народу, звернулись хитро до наших Гривців, Іванів. Деяких принадила повага професора, других надія удержаня і заповнилась бурса, а „мальчики“ з вдячности зачинають кракати по підсінях дому Качковского, наломлюючись до мови оікунів і попечителів. Якби встав з гробу покійний Качковский, то таки гдав би букром попечителів нового покрою, що его іменем покривають змаганя гнили, зовсім ему чужі.

Хотяй демократична бурса, але аристократично закроїла посъвяченє запрошуючи на се съвято менерів польского народу. Тут не пописувались же общерусским язиком, а „ісковерканним“, щоби заблахманити їм очи, однак мимозусиль наступає отверезіне, бо бачать правдиві їх змаганя і правдиві польскі патриоти з обридженем стають глядіти на сю роботу.

З Самбора ішла вправді виправа на московскій престол, але щоби Самбр задля сего перетворити на московску твердиню, не згодять ся і найбільші покровителі і попечителі менерів сего напрямю.

На справжню твердиню подобав Самбір в навечерю і в дни 16. вересня. Московска мова звеніла не тільки в „русском касині“, де кували нараду виміганя з „Ризниця“ недобитків зненавиджених „Українцов“. По відженю досить товстеньких „українчиков“ на вечерю слідувала „попайка“, „пели девушки“ гимни для своїх світочів самбірських і заграничних, як Гецецов, Дудикевичов і других, а відтак широка забава з героями в рубашках.

Настали загальні збора, на котрих переведено основно очищенє і викадженє Ризниця з українского сопуху. Директор о. Гмитрик за мягкий тв-рдий, отже резигнує, але на настійчіві прошеня приймає дирекцію, до котрої вибирають найіскреннійших москалів як о. професора Зенобія Ільницького, д-ра Крушинського, Лашкевича, Романовского і других. По вчищеню Ризниця з всяких півтвердих, мягко-твердих і других відтінків, що воняють хахлачиною, западає ухвала прогнаня всего персоналу, у котрого бодай в сотній часті проявив би ся дух рутенства і заступленя їх найрвійшими. Побіда на, цілім полі, навіть українчико-съвященики, а було їх з десятиох, голосують за ряними і найрвійшими, щоби сповнилось задушевне бажанє провонирів.

По побіді завоняло від Ризниця трупом однак не звати чім, побитих Українців, чи Ризниця, бо якась проймаюча мала настати нарада над „Приютом“, але поминки справляні по ресторанах і всяких кнайпах звать переписали. Вдови і сироти по съвящениках можуть підодждати, а широка натура потребує покріпленя.

Скажіть, же Добродіі, чиж Самбір не є Меккою по страті „Народного Дому“? Здаєсь, що так оно є, коли рік-річно гостить в своїх мурах стілько прочан і то перших „менерів твердого закала“.

Щож на се самбірскі Українці? Чи знає околиця близша і дальша про народні товариства в Самборі, чи підпомагає їх, наколи знає як слід? Чи ве стидно Самбірщині, що на ню налігають гайворони і кракають пісною погібелі? Чи знає она, як їх синів виховують на яничарів

свого народу, а наколи знає, щож на се каже, як сему протиділає? Аж стидно стає перед своїми і чужими, час би взялись до діла, час би опам'ятати ся і не дозволити нищити свого організму. Лишень щира праця на всіх полях освободити може повіт і околицю від рака, який її точить, взаїмне довірє і злука додати може сили до знищеня кайдан, які на ню накладають і скріпити бажують.

До праці треба і пожертвованя часу і особистої вигоди, бо наколи дальше з стоїчним спокоем приглядатись будемо роботі безпардонних людей, наколи працю одиниць не підосремо щиро і не запоможемо материяльно, станемо ся співвинними занепаду, що тяжко відібе ся на нашим народнім організмі.

Не голошенє програм, шумних фраз і скрайних партійних вороговань, приписуванє вини сему, зо бо тому, піддвигнути можуть народний напрям, а лише злука сил, спрямована в одно русло, а овіяна теплом любви і віри в поміч Всевишнього при праці для добра народу.

Свій.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Вчерашні чеські дневники зачовнені песимістичними статями, бо посоюють ся, що переговори не доведуть до ніякого конкретного висліду так, що сойм буде мусів бути відрочений а відтак розвзаний, що рішучо не остане без впливу на державну раду, яка, не могучи працювати, буде також розвзана:

Соймова виборча реформа для Буковини, як звіщає дневник „Буковина“ запевнена.

„Плян нової соймової виборчої реформи вже так, якби прийнятий. Посол Василько, бар. Гормузакі і др. Стоцкый удали ся до міністрів, щоби постарати ся о як найскорше скликанє буковинського сойму на коротку сесию, в якій соймові послы мали би радити над предложеною новою виборчою реформою до сойму. При сій нагоді предложили они міністрам вплив нашої соймової виборчої реформи. Міністер внутрішних справ Гертль і президент міністрів Бінерт заявили, що відповідь свою на се пришлють в тих днях. Вчєра дістали ми відомість від посла Н. Василька, що міністер Гертль годить ся на сю реформу, і як сойм наш ухвалить її, то цісар се затвердить. (Основи сеї реформи були давнійше подані в „Руслані“). Однак міністри застерегли собі тепер дещо в тій реформі. І так крім деяких змін, які правительство при-

поручає зробити, міністер Гертль заявив, що правительство не може на те пристати, щоби Жиди вибирали собі своїх послів окремо. Після вказівок правительства мають Жиди належати до німецкого катастру, отже мають собі своїх послів вибирати разом з Німцями. Се на одно виходять, але форма инакша. Для Жидів і Німців разом утворить ся такі округи і заведе ся таке виборче право, як се видумано при виборах до ради державної в східній Галичині. Іменно в кождім німецкім окрузі або може лише в деяких буде ся вибирати двох послів, одного для більшости голосів а другого для меншости. В такій формі буде ся вибирати послів німецких і жидівських разом. Поза тим Русини, Волохи і Поляки будуть собі вибирати своїх послів окремо. Русини мають дістати при тій новій реформі 16-ох послів до сойму. — О те, щоби Жидів не признати осібним народом, старали ся Жиди-перекинчики, що полишили свій народ і пішли на услуги то Німцям, як пр. в нижній Австрії, то Полякам в Галичині. Сі польскі та німецкі Жиди удали ся до правительства з просьбою, щоби не признавано Жидів окремих народом, бо їм, тим перекинчикам було би правдоподібно неприємно вертати знов до своїх. Не вдало ся ворогам вбити сеї реформи у Відні! А таких ворогів було багато! Вправді, лиш нашим руским послам цілий наш край має дякувати, що така реформа буде! Она ще не вайлійша, але ліпша від сеї, яка доси була!“

Будапештський дневник „Egyetertes“ подає вість, що архієпископ Франц Фердинанд мав висказати ся в справі пересиленя ось як: Габсбургскій дім бажає учинити важне рішенє

для народа. До сеї цілі має служити загальне голосоване. Коли парламент не уважає відповідним ухвалити виборче право для широких верств населеня, то нарід буде знав, кому має завдячити свої права. Угорський нарід мусить чути і знати, що то право одержить з рук монарха. Однак се пізнане було би неясне, коли би виборче право перевело правительство, до якого належить Франц Кошут, яко голова чи яко визначний член.

«N. fr. Presse» помістила у вчорашнім числі розмову з бувшим міністром угорського скарбу др. Люкачом, про якого розійшли ся в останніх часах вісти, будьто би мав бути покликаний до монарха і обняти давнє становище т. зв. «*homo regius*».

Др. Люкач заявив розшукуючому его днешникареви, що сї чутки про яку небудь ему поручену місію зовсім безосновні. Що до політичного положеня, то схарактеризував его др. Люкач яко справді оплакане. Однак в тій справі завинив більше сам угорський кабінет, як віденські круги. Міністерство др. Векерлього було вкінці в дуже добрім положеню. Аж з хвилию, коли побачено великі труднощі, які громадили ся внутр, почато нспирати на зголошенє димісії. Дуже сумно, що личности о так великих талантах, засідаючі в кабінеті не вєшли вийти виходу. Коаліція не могла згодити ся у власній осередку. Міністерство взяло на себе зобовязанє переведеня виборчої реформи а трудности виплинули лише з тої причини, що президент міністрів і кабінет в часі подорожи до Будапешту почали розуміти зовсім відмінно виборчу реформу а не то, що належить під виборчою реформою розуміти.

Врешті кабінет спізнив ся взагалі в тій справі, на се нема вже часу. Ся справа прийде на днешний порядок аж по нових виборах до парламенту і аж тоді прийде під наради. Реасумуючи свої виводи сказав др. Люкач: Положенє нині оплакане. Замшнє паує в політичних кругах і взагалі не можна уважати теперішної хвилі пригідною до мирової полагоди переселеня. Побоюю ся, що сто мо перед добою стану «*ex lex*», в яким не буде ні бюджету, ні делегації. Ті, що поносять вину, не зроблять по мойй думці в друге тих самих досвідів, яких пробовано свого часу проти правительства Фаєрварого. Надію ся, що вскорі розум візьме верх, особливо, коли нарід побачить, які наслідки для загалу виходять з політики дотеперішної коаліції.

Вчера уложила рада міністрів формальности в справі димісії кабінету. Др. Векерльє явить ся імовірно нині у монарха на послуханю.

Заграниця.

Положенє в Альбанії не ворожить нічого доброго. Джавід-баша, який з такою певністю себе розпочав усмирюванє Альбанії, змушений просити раз враз о військову підмогу. Як в'домо, старав ся він не допустити до злуки Люманських Альбанців з Арнавтами, тимчасом се ему не вдало ся, бо Арнавати обійшли его укритими стежками. Положенє турецького війська невідраднє, бо вся людність є ему ворожа; крім сего цілий край повний ярів і пропастей. До сего додучає ся трудність запровіантованя війська, а також і та обставина, що Альбанці дрібними громадами розсипали ся по цілім краю, але останоуть з собою в тісних зносинах, не дає Джавідові-баші спромози остаточно згнобити ворожню. Міродатні молодотурецкі круги є того погляду, що Магмут Шефкет-баша, що ворожню належить за всяку ціну згнобити силою, щоби піддержати повагу Туреччини. Але дехто є знов тої гадки, що Альбанці можуть уступити перед переважаючими силами, однак се не усуне невдоволеня. Се може наступити лише лагідним способом протягом довшого часу. Треба також звернути увагу на народну просвіту.

Крім подій в Альбанії звертає на себе загальну увагу справа знесеня «капітуляцій» і становище Росії супроти сего. Відносини в Туреччині не є ще того рода, щоби сю справу перевести в діло, бо через те наражені будуть чужинці в Туреччині на величезні шкоди. Між тим російський посол в Царгороді, щоби приподобати ся молодотуркам, вівзав російські консуляти, щоби підпомагали турецькі власти в вибираню податків серед російських підданих. Туреччина використала се дуже зручно і витягнула якусь стару уставу, після якої монахи, що осідають на горі Атоні, стають через те турецькими підданими. Росія попала через те в лапку, бо російський вплив на Атоні був вельми великий, а російська колонія тамже числить 3,000 голов. Опираючи ся на ввічливий дозвіл російського

посла оголосило турецьке правительство жителів Атону своїми підданими. Росию стрінуло отже велике розчарованє.

Галицький сойм.

На 40-ім засіданю (в четвер) п. Целєцький понаглював засновини середньої школи в Чорткові. Справу відіслано до шкільної комісії.

П. Стефчик, вказуючи на слабкий поступ витворчости рільничої, домагав ся засновин рільничих шкіль і семінарійних курсів для образованя рільничих учителів. Теперішні низші рільничі школи образують лише офіціалістів для більших власників.

При 12-ій точці днешн. порядку забрав слово п. Макух для умотивованя внесеня на усунєнє утравізму з учительських семінарій і предложив ухвалити такий закон:

«Постанови § 3 закона в 12. червця 1907. В. з. кр. ч. 101. тратять силу обовязуючу, а замісць них входять в житє отсі постанови: Викладною мовою в учительських семінариях мужеских і жєвських є польска або руска мова. Котра з тих мов має бути викладною, постановляє міністер просвіти по вислуханю Ради шк. краєвої. Побіч семінарій з викладною польською або рускою мовою може бути для приспособленя учителів німецької мови заснована одна семінарія мужеска з викладною польською і німецькою мовою. Де сего вимагає потреба, належить вихованцям семінарій мужеских і жєвських з викладною польською мовою дати також нагоду виобразувати ся в знаню рускої мови. При науді німецької мови, котра є обовязковою у всіх семінариях, є викладною німецька мова».

Се внесєнє, говорив пос. др. Іван Макух, має на цілі передовсім запротестувати проти нехтованя українсько-русского народу, котрий законом з 12. червня 1908 р. вичеркнений з поміж живучих народів, бо тим законом постановлено, що наш нарід на полі образованя народного учительства не може мати руских учительських семінарій!

Руский нарід є крайню упосліджений на полі народного, середнього і висшого шкільництва. Не має ані одної віділової школи, а навіть 5- і 6 класової народної школи, ані одної реальної школи, ані одної промислової та торгової і ані одної рускої учительської семінарії, хіба утравістичної. Утравізм в галицьких семінариях не виконує ся.

При вступних іспитах не вимагають рускої мови, при семінариях в Перемишлі і Заліщиках нема рускої школи вправ так, що учителі не мають навіть нагоди набирати вправи в научаню в рускій мові. І в сім році 1909/10 руску молодіж чашено так при вступних іспитах в муж. семінарії у Львові, що на 50 учеників на пригобний курс прийнято всего 12.

Число Русинів в семінариях що року упадає а руский учитель на селі є білим круком. В р. 1907/8 було всіх учеників і учениць семінарій 489, з того рим.-кат. 2991, а грек.-кат. 997. На 867 учениць було рим.-кат. 747, грек.-кат. 106. Лише в семінарії в Сокалі і Самборі число Русинів перевищило Поляків а у всіх інших утравістичних семінариях було Русинів о много менше від Поляків: у Львові (мужеска) р. кат. 128; гр.-кат. 91; в Станіславові р.-к. 171, гр.-к. 128; в Тернополі р.-кат. 185, гр. кат. 148; в Заліщиках р.-кат. 114, гр.-кат. 105. В жєвських: в Перемишлі в.-кат. 235, гр.-кат. 61; у Львові р.-кат. 239, гр.-кат. 44. Хоч публичних руских семінарій нема, годі дїждати ся наданя права публичности для рускої жєвської учительської семінарії, удержуваної Руским Товариством педагогічним у Львові. В наслідок того приневолєні учениці тої семінарії робити іспити в публичних семінариях і то перед шовіністичними комісіями, котрі питають виключно по польски і жадають цольської відповіді, хоч знають, що учениці учились лише по руски. Бєсідник виступає проти погляду Ради шк. кр. і міністерства що до відмови права публичности прив. рускій семінарії і думає, що утравізм не стоїть на перешкодї наданю права публичности рускій семінарії.

На останку зазначаємо, що утравізм з педагогічного суспільно-політичного і правного становища є неумістний і домагаємо ся руских учит. семінарій. (Оплески)

Внесенє відіслано до шкільної комісії. Відтак пос. Пілят ім. кр. виділу подав предложу що до вибору 3 членів і 2 заступників до надзираючої ради кр. банку, котра викликала оживленю розправу, бо узгляднено лише Поляків і то з правіці. Др. К. Левицький виступив перший проти сеї прологи і зазначив, що в надзираючій раді краєвого банку на 12 членів є всего 2 Русинів, а стан такий не відповідає чисельному відношеню руского і польского населеня краю. Бєсідник пригадує тамтогорічне домаганє Русинів що до узглядненя їх в управі кр. банку а справедливість сего домаганя признано навіть серед польских послів. Однак кр. виділу перейшов знов до днешного ипорядку над Русинами. Длєтого бєсідник

вносить, щоби звернути назад краєвому виділову его предложу з тим порученєм, щоби над тою сировою застановив ся і узгляднив також потреби руского народа. Русини мусять домагати ся рівноправно. (Оплески руских послів).

П. Стапінський заявив ся також за відісланєм прологи до кр. виділу, бо не узгляднено людовців.

Пос. др. Король зазначив, що більше чим домаганя людовців є оправдані жаданя Русинів і тим яркійше вражає се, що саме тепер, коли стілько говорить ся про *modus vivendi* між Русинами а Поляками, краєвий виділ замісць стояти на сторожи прав обох народів, виступає з такою кривдячою для Русинів предложою. Бєсідник попирає домаганє д-ра К. Левицького,

По промовах пл. Леа, д-ра К. Левицького і Пініньського відіслано предложу до кр. виділу, на внесенє д-ра К. Левицького.

Відтак признано важними доповняючі вибори послів: Коморовского, Марєа, Старовейского, Віктора, В. Чайковського, Раціборского, Дулемби і о. Пастора, а після того відчитано внесеня і інтерпеляції.

Звичайні внесеня: пл. Кивелюка і тов. в справі зміни постанов закона цивільного що до евїкції при контрактах купна і продажі худоби; пос. Ганчаковского і тов. на заснованє повітового суду в Висоцьку вижнім, повіт Турка, на заснованє суду повіт. в Перегінську (повіт Долина); на зміну інструкції краєвого виділу що до признаня і виплати позичок репрезентаціям повітовим на огнетревале покриванє кривель та на отворенє повіт. суду в Ланпій, повіт Турка; пос. Думка і тов. в справі увільненя в дорожі законодапній малих ґрунтових господарів від податку ґрунтового.

Нині в суботу засіданє о год. 10 перед полуднем.

Хросимо вігхобити переглнату.

Новинки.

— Калєндар. В неділю: руско-кат.: Корнилия; рим.-кат.: Киприяна. — В понеділок: руско-кат.: *Воздвиж. Ч. Креста*; рим.-кат.: Косми. — Ві в торок: руско-кат.: Никити вмуч.; рим.-кат.: Вячеслава кор.

— На стрийську виставу виберає ся зі Львова на неділю і понеділок багато людей і таких, що вже бачили виставу. Се найліпший доказ вартости вистави. Хто ще не бачив вистави, найвихисне два дни съят, неділю і понеділок, бо, як зачуваємо, замкненє вистави наступить таки в понеділок вечером, як спершу назначено.

— Політичний труп. Про суд над д-ром В. Дудикевичом одержуємо ще такі подробиці. На однім з засідань «мужей довѣря» москвофілів піднесли о. пос. Давидяк, о. дек. Матковский і о. Гумецкий цілий ряд замітів против д-ра Дудикевича на тему всяких его «займов» і т. п. фінансового житя. Др. Дудикевич зажадав тоді гонорового суду, хоть обвинувателі заявили, що обвинений найкрасше зробив би, якби поклав «*Geld auf Tisch*» та вирівнав всякі «займи» etc., а тоді можна би над іншими его «злодѣянїями» перейти до днешного порядку. Остаточно гоноровий суд скликано. Явило ся двоє мужів довіря з обох сторін і суперарбітер. Однак о. Давидяк і товариші не прибули, лише прислали письмо, в яким заявили, що відказують ся від уділеня др. Дудикевичеви якої небудь сатисфакції, бо він «не лише не реагував на „мордобитіє“, яке ему справив д. Л.-ий, але ще «благодаруємо» его випер ся, і що не виступав судово против польских і руских часописей, які делікатно пятнували всякі его „злодѣянїя“. Судням і суперарбітрови не оставало нічого иншого як підписати протокол. Навіть судії д-ра Дудикевича не запротестували против „*Satisfactions Unfähigkeit*“ свого вожда і протокол підписали, видаючи тим самим осуд смерти на коломийского амбасадора. Однак в д-ра Дудикевича не лише довга борода — але й груба скіра. Він резону не тратить і приготовлює великий атак на „стариков“ на зборя „общества Качковскового“, що відбудуть ся у Львові дня 28. с. м. Тоді вийде перше число „Голос-а Народа“ редактованого в московській мові для інтелігентного „*kasapenland-u*“, а крім сего появить ся часопись „*Прикарпатская Русь*“ для народа. Всякі істинно-русскіі хулїгани з під Бродів придуть з буками, на „стариков“... Буде „развлеченіє“... Головний атак має бути направлений против о. Давидяка, якого заступником до парламенту є др. Дудикевич, що рад би дуже дістатись до державної ради, хотьби навіть прийшло ся силою усунути о. Давидяка з сего становища.

— Як доносить унґварска „Науна“, вписало ся до тамошної гімназії понад 500 учеників, між тям 204 гр.-кат. Однак на руску мову вписало

ся ледво 100 учеників. Причини того валежить шукати в тім, що замість народного язика, викладає ся там якась мішанина церковного і народного язика. Львівська «Просвіта» звертала ся вже перед десяти роками до угорського міністерства просвіти, аби до науки рускої мови в гімназіях в Пряшеві, Унгварі, Мункачи і Сиготі закликало учителів з Галичини, бо на угорських університетах нема катедри рускої мови, однак міністерство відповіло відмовно.

— Конкурс на рускі драматичні твори. В звіті з діяльності І. департаменту краєвого виділу, предложеним соймови, находить ся уступ про руский драматичний конкурс, який звучить: „Ухваляю краєвого виділу з дня 24. листопада 1908 ч. 120.390, розписано конкурс на оригінальні, чисто рускою мовою написані сценічні твори з обсягу драми, поважної комедії і народних шуків зі співами і без співів, такого обсягу, щоби заповнили цілий театральний вечір. Для трох найліпших творів установлено три нагороди: першу в квоті 700 К., другу в квоті 500 К., а третю в квоті 300 К. Речинець до надсилання конкурсних праць минув з днем 30. цвѣтня с.р. До того часу надіслано до краєвого виділу отсі твори: 1) „На залізниці“, драматичні картини в 5 діях, 2) „Дитина“, драма в 5 діях; 3) „Слідами судби“, драма в 4 діях; 4) „На перестанку“, комедія в 4 діях; 5) „О полку Ігоревім“, сценічні картини в 7 відслонах; 6) „За батьківський млин“, драматичний твір в 5 діях; 7) „Де згода в родині“, сумна комедія в 3 діях; 8) „Нові люди“, штука в 5 діях і 9) „Вітцтво“, штука в 3 діях (надіслано поки що лише дію другу і третю). Всі вище згадані конкурсні праці краєвий виділ відослав до виділу «Рускої Бесіди» у Львові, щоби розділив їх між членів конкурсної комісії для оцінки. Рівночасно краєвий виділ просив виділ «Рускої Бесіди» о повідомлені, коли буде можна запросити конкурсну комісію на засіданні для рішення конкурсу. До хвилі замкнення нинішнього звіту краєвий виділ не одержав відповіді від виділу тов-а «Руска Бесіда». — Видко, що надіслані твори мусять бути дуже довгі, коли за 5 місяців конкурсна комісія не встигла їх перечитати і оцінити.

— Тов-о «Сільський Господар» відбуло дня 23. с. м. в Стрию в салі магістрату надзв. загальні збори. На зборах явили ся Ексц. Митрополит гр. Шептицький, Ексц. Еп. Чехович, відпоручники «Просвіти» з Каменця подільського і відпоручники з Буковини. Збори отворив заст. голова тов-а о. Тома Дуткевич, начеркнувши у своїй промові історію розвитку тов-а. Дальше згадав, що тов-о на основі нових статутів може закладати філії і кружки по селах. Філії вже около 60, а кружок може утворити ся в кожній місцевості, де є бодай 5 членів тов-а. Начеркнувши працю тов-а, бесідник подякував Владикам за їх участь в зборах а зібрані члени гримкими оплесками зложили князям Церкви вирази своєї подяки і признаня. Дальше згадав бесідник про школу господарства в Малованю, до якої почин і основу подав Ексц. Митрополит, а наконіць заповів реферат пос. д-ра Олесницького і предложив вибір его на председателя на час зборів, що однодушно прийнято. З черги збори іменовали почетними членами Ексц. Митрополита Андрея гр. Шептицького, Ексц. Еп. Константина Чеховича, Преосв. Еп. д-ра Григорія Хомишина і Вп. п. Володислава Федоровича.

Потім забрав голос Ексц. Митрополит, щоби подякувати за оказану Владикам зборам честь, і виголосив краснорічиву повну глибоких гадок бесіду, яку присутні вислухали стоячи. Ексцеленція зачав від вистави і звернув увагу на графічні рисунки, розвішені на стінах, які представляють розвиток товариств. Не так то давні часи, коли ті товариства заснували ся. Перший рік представляє малесенька фігурка а відтак з року на рік фігурки ті ростуть незвичайно і доходять до несподіваної величини. Видко — казав Ексцеленція — що є в нашій народі якась тайна сила, яка его держить і не дасть ему загинути. Та й товариство «Сільський Господар», що вийшло з малого завязку, буде так само розвивати ся. А вага сего тов-а велика. Доси ми звертали нашу увагу найбільше на школи, на бурси а найменше на рільництво. Більша часть нашої суспільности навіть не знала, що може на сїм поли зробити, що треба і що повинна була зробити, бо преці наш нарід хліборобский а хліборобство основою его житя. Тепер піде робота і на сїм поли успішнійше а Ексц. Митрополит пожелав до неї товариству щастя і ласки Божої.

Потім конституювала ся президія а голос забрав др. Олесницький і насамперед в щирих словах подякував Ексц. Митрополитови за висказані ним важні гадки а відтак в незвичайно теплих і щирих словах повитав відпоручників з України, що прибули до Стрия. Вітайте нам — казав бесідник — репрезентанти з України, з Каменя подільського. Був час, коли на дармо вглядали ми когось з рідної нам України. Нині не мають вже для нас ніякого значія слова: «Ой нема, нема ні вітру, ні філії із нашої України», нема вже кордону, котрий би нас ді-

лив. Коли вернете в рідні сторони, скажіть тим, котрі вас тут вислали, як горяче бе в нас для них серце. Так само щиро повитав голова зборів і репрезентанта Буковини і з жалем згадав, що доси ще нема ніякої звязи між нами а угорськими Русинами. Опісля наступив незвичайно важний і глибоко обдуманий реферат д-ра Олесницького о задачах краєвого тов-а «Сільський Господар» і організації хліборобів в цілі піднесеня їх добробиту. Референт поставив внесеня, щоби виділ товариства поділив ся на пять секцій: 1) економічно-правну; 2) господарско-технічну; 3) для плеканя худоби; 4) садівничо-огородничо-бжільничу; 5) торговельну. Не менше інтересний був і відчит о. Ониськевича, опертий на статистичних датах. На коніць слідували внесеня членів, які мають послужити за директиву для діяльности виділу. До виділу вибрані: др. Григорій Величко, о. Тома Дуткевич, Іван Кивелюк, івж. Корнелля Андрій, др. Михайло Коцюба, Сидір Кузик, др. Евген Олесницький, о. Стефан Ониськевич, о. Йосиф Фоліс, заступники: Алекс. Гарасевич, Андр. Жук, Яр. Литвиневич і Григ. Тершаковець.

Опозиціи.

— Тов-о «Руских Жінок» в Станіславові устроює на дохід дівочої бурси в неділю 3. жовтня в комнатах тов-а «Руска Бесіда» в Станіславові (ул. Голухевского ч. 2. партер) вечерниці з Танцями. Стрій для пань і панів візптовий. Початок о год. 8. вечером. Вступ від особи 2 К.; для ш. академиків 1 К. Добровільні жертви приймає з подякою п. А. Крушинська, управителька дівочої бурси ул. Липова ч. 76 в Станіславові.

— Руске віче у Львові, заповіджене на завтра, стало відложено на середу з причини посвяченя дому «Зорі» при ул. Личаківській.

Телеграми

з дня 25. вересня.

Брукселя. Один з тутешних дзевників доносить, що бельгійский король Леопольд хоче зложити корону в хосен наслідника престола кн. Альберта.

Мадрид. Останні вісти з Меллі перечать розпущену пресою чутку про погром Іспанців.

Берно. Lid. Now. доносить, що Чехи хочуть поставити в державній раді мін. просвіти гр. Штірگا в стан обжалованя за шкільні розпорядки.

Бюро учительське і службове

Марії Немчиновскої, Львів, площа Академічна 3.

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензаційна програма

від 16. до 30. вересня 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представлєне В неділі і сьвята 2 представлєня о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Що пятниці High-Life представлєне. Білєти вчаснійше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 5.

Ол. Барвіньский. Історичний огляд засновин Народного Дому у Львові (на основі жерел). — Ціна 80 сотиків.

Ол. Барвіньский, 3 останних десятиліть XIX віку. — Ціна 40 сот.

W sprawie uniwersytetu lwowskiego, list Edw. Gnięwosza, szefa sekcijnego ministerstwa wyznań i ośw. do Alexandra Barwińskiego — Ціна 10 сот.

Гомерова Одиссея, переклад Ніциньского Байди). Ч. I і II. — Ціна 4 К 40 с.

Метаморфози Овідія, переклад Сердешного. — Ціна 1 К.

Григорій С. Сковорода. — Ціна 30 с.

Кониський, Непримирена. — 40 с.

Куліш, Дон Жуан Байрона. — 40 с.

Антін Головатий, Уманця. — 30 с.

Шевченко, Наймичка, повість. — 60 с.

Княгиня — 30 с.

Проф. Ратміров, повість «Мордовця». — 40 с.

Оржешко, Великий, новеля. — 50 с.

Йов, переспів П. Ратая. — 1 К.

Можна дістати через адміністрацію «Руслана» або в книгарні Н. Товариства ім. Шевченка.

РУСИНИ! Жадайте у всіх трафіках, торговлях і крамницях лише туток і паперців з першої галицько-рускої фабрики Евгена Білінського в Збарзжі.

З доходу сеї фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняві, 10% на школи і бурси тов. педагогічного, а 5% на сироти і вдови по священниках.

Держім ся покликую:

Свій до свого!

Телефон 788. — Конто щадниці поштової 25.261.

Товариство взаїмних обезпечєнь

„Дністер“

у Львові, ул. Руска ч. 20. (власний дім).

приймає обезпечєня будинків, збіжа і знарядів господарских, від шкід огневих під корисними услівями, числить умірковані премії за обезпечєня,

ліквідує шкоди безпроволочно по пожарі,

уділяє обезпечєним членам з річної надвизки звороти.

За рік 1908 припадає на користь членів зворот 15%.

Поліси „Дністра“ приймає при позичках Банк краєвий у Львові і в Чернівцях, Галицька Каса Ощадности, Руска Щадниця і інші каси ощадности.

Через „Дністер“ можна асекуровати ся на житє в Товаристві взаїмних обезпечєнь в Кракові. Інформації до обезпечєнь уділяють агенції „Дністра“.

Зголшеня письменних господарів о агенцію приймають ся тільки з таких громад, де вже не робить инший агент „Дністра“.

Фонди „Дністра“ 31/12. 1908 виносять: Фонд резервовий і резерва премій К 1,865.540.—; инші фонди К 458.564.—; разом К 2.324.104.—

Канцелярії Товариства отворені для сторін від год. 8—3.

Розклад залізничних поїздів

важний від 1. мая 1909.

Table with 6 columns: До Львова приходять з, рано, перед пол., по пол., вечер, в ночи. Rows include Krakova, Tarnobrzeg, Podwoleczysk, etc.

Table with 6 columns: Зі Львова відходять до, рано, перед пол., по полуд., вечер, в ночи. Rows include Krakova, Jaroslaw, Podwoleczysk, etc.

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в неділі і сьвята від 10% до 15%. А) Лише в неділі і сьвята від 1/2 до 3/4. — Б) Лише в неділі і сьвята від 1/6 до 30%. — В) В неділі і сьвята а від 1/6 до 30% щодень. — Г) Щоденно від 1/7 до 3/8. — 3) Лише в неділі.